

Türk Basın Tarihi - I

1. MS II. yy.da Çinlilerin sına - yanılma yoluyla ilk blok basım işlerini gerçekleştirdikleri, paçavralardan oluşan kâğıt ve mürekkep kullandıkları bilinmektedir. Bu uygulamayı geliştiren ve müteharrik (hareketli) harflerle basım işini gerçekleştirenler ise Uygur Türkleridir. 1902 - 1907 yılları arasında yapılan araştırmalarda Turfan bölgesinde Uygur Türkçesine ait sert ağaçtan yapılmış yüzlerce harf bulunur. Ağaç harflerin dünya matbaa tarihinde kullanılan en eski harfler olduğu bilinmektedir. Bunun yanında Çinlilerin kullandığı kâğıtların daha kaba ve kalın, buna mukabil Uygur Türklerinin kullandığı kâğıtların daha ince ve kaliteli olduğu tespit edilir. Uygurların ayrıca baskı işinde minyatürlere ve tezhibe yer vermesi onların bu alandaki hünerlerinin ileri derecede olduğunu göstermektedir.
CEVAP B
2. Uygurlar baskı işlerinde minyatür ve tezhibe yer vermişlerdir.
CEVAP D
3. Matbaa Osmanlıda ilk önce azınlıklar tarafından kullanıldı. İspanyol zulmünden kaçan ve Osmanlıya sığınan Museviler 1492 yılında yanlarında matbaa makineleri getirerek bu keşiften yararlandılar. İstanbul dışında yoğun olarak yaşadıkları Selânik, Edirne ve İzmir'de de matbaalar kurup İbranice, İspanyolca, Yunanca ve Latince eserler bastılar. İlk Ermeni matbaası Venedik'ten gelen Abgar Dpir Toxatec tarafından 1567 yılında İstanbul'da kurulur.
CEVAP A
4. Özel olarak hazırlanmış ve kesilmiş kamış kalemler kullanılarak Arap harfleri ile güzel yazılar yazan yazma işine estetik boyut kazandıran kimselere hattat adı verilmiştir.
CEVAP D
5. Müstensih kopya eden, çoğaltan, müzehhip süsleyen (tezhip), müsenna, aynalı yazıdır.
CEVAP C
6. Devatçı: Divit takımı kullanarak yazıları çoğaltan kişi, kâtiptir. Sarayda veya dairelerde yazı takımlarına bakan görevli. Devâtdâr diye de adlandırılmaktadır. Sarayda veya devlet dairelerinde yazı takımından sorumlu olan ya da bu takımları kullanarak yazıları çoğaltan kişiye devatdar denilmiştir.
CEVAP E
7. Müellif eserin sahibidir. Hattatlık mesleğinden para kazanan değildir. Ancak diğer seçeneklerde verilenler hattatlık mesleğinden geçimini sağlayanlar olduğu için matbaaya tepki göstermişlerdir.
CEVAP D
8. Soruda verilen öncüllerin tamamı matbaanın kullanılmasını engelleyen faktörler olmuştur.
CEVAP E
9. Müteferrika kelime anlamı olarak padişahın ve devlet adamlarının emirlerini getirip götüran kişiye denilmiştir.
CEVAP C
10. 1729 yılında Cevherî tarafından hazırlanmış, Vanî Mehmet Efendi'nin Türkçeye çevirdiği Vankulu Lügati, İbrahim Müteferrika Matbaası'nda basılan ilk Türkçe kitap olarak yayın dünyasındaki yerini alır. Müteferrika Matbaası'nda 1729 - 1742 yılları arasında aşağıda isimleri verilen kitap ve haritalar basılmıştır: Kâtip Çelebi, Tuhfetü'l-Kibar, Krusinski, Judasz Taddeus, Tarih-i Seyyah, Tarihü'l- Hindi'l- Garbî, İbn Arabşah, Şihabüddin Ahmed bin Muhammed, Tarih-i Timur Gürkân, Süheyli, Ahmed bin Hemdem Kethüda, Tarihü'l-Mısri'l-Kadime ve Tarihü'l-Mısri'l-Cedid, İbrahim Müteferrika, Usûlü'l- Hikem fi Nizâmi'l-Ümem, Kâtip Çelebi, Hacı Halife Mustafa bin Abdullah, Cihannüma, Kâtip Çelebi, Takvimü't-Tevarih, Nâima, Mustafa, Tarih-i Nâima, Marmara Haritası, Karadeniz Haritası, İran Haritası.
CEVAP E

Türk Basın Tarihi - I

11. Matbaayı Osmanlıya getirmek için İbrahim Müteferrika Damak İbrahim Paşa'nın yardımları sonucu Yenişehirli Abdullah Efendi'den fetva almıştır.

CEVAP A

12. 1803 yılında basımı gerçekleştirilen Birgivi'nin akait kitabı Risale-i Birgivi matbaada basılan ilk dinî kitap olur.

CEVAP D

13. Osmanlı Dönemi'nde Anadolu'da ilk resmî vilayet gazetesi 1865 yılında Erzurum'da çıkarılan Envâr-ı Şarkîyye'dir.

CEVAP C

14. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Osmanlıda geçerli olan ecnebi dili Fransızcadır.

CEVAP B

15. II. Mahmut, Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın 20 Kasım 1828 tarihinde çıkardığı Vekâyi-i Mısriyye'den esinlenerek devletin ilk resmî gazetesi olan Takvim-i Vekâyi'nin yayımlanması emrini verir. Hatta isim seçimini de kendisi yapar. Böylece 1 Kasım 1831 tarihinde, Türk gazeteciliğinin ilk örneği, resmî kanalla yayımlanmaya başlar. Devletin resmî görüşünü halka ve aydınlara duyurmayı amaç edinen gazete, imparatorluğu oluşturan farklı dildeki ulusları da gözeterek; Arapça, Bulgarca, Ermenice, Farsça, Fransızca, Rumca yayın yapar.

CEVAP E

16. 1908 yılında II. Meşrutiyet'in ilanı ile özgürlükçü bir ortam oluşur, 1909 yılında anayasa değişikliğine gidilir. Bunun sonucunda basın yayın hayatında ciddi canlanmalar yaşanır.

CEVAP B

17. Ceride-i Havadis yarı resmî olarak çıkarılan ilk gazete olduğu için ilk imtiyazlı gazete kabul edilmiştir. William Churchill tarafından çıkarılmıştır.

CEVAP A

18. Sultan Abdülmecit Dönemi'nde bir yanda resmî gazete, öte yanda özellikle İzmir'de gelişen özel azınlık gazetelerinin artması devleti bu alana ilişkin düzenlemeler yapmaya sevk eder. 8 Şubat 1857 tarihinde yürürlüğe giren Matbaa Nizamnamesi'nde bu alanla ilgili düzenlemeler yapılır. Her önüne gelenin kitap veya gazete çıkarmayacağı, bunun bir izne tabi olduğu Nizamname'de vurgulanır. Matbaalarda basılacak kitap ve gazetelerin belli bir inceleme yapıldıktan sonra yayımlanabileceği hükme bağlanır.

CEVAP C

19. İlk özel gazete olan Tercüman-ı Ahval ve Tasvir-i Efkâr gazetesi Şinasi tarafından çıkarılmıştır.

CEVAP B

20. Osmanlılık akımının önemli temsilcilerinden olan ve Muhbir gazetesini çıkaran Ali Suavî Sarıklı İhtilalciler olarak bilinir.

CEVAP E

21. Aydınlık üzerinde baskının ortaya çıkması, basın- yayın özgürlüğünün sınırlandırılması aydınlık arasında yayılan tepkiler, mevcut hükümet uygulamalarına karşı geliştirilen muhalefet hareketini doğurur. 1865 yılında bir araya gelen gençler "Meslek" adında gizli bir cemiyet kurarak, daha örgütlü bir muhalefet yapmaya çalışırlar.

CEVAP A

22. Sultan Abdülaziz Dönemi'nin yönetiminden şikâyetçi olan bazı aydınlık, gizlice bir araya gelerek Yeni Osmanlılar hareketini başlatır. 1865 yılında yoğunluk kazanan hareketin arkasında Mustafa Fâzıl Paşa adlı Mısır Hıdivi bulunmaktadır. Bir dönem Osmanlı Meclis-i Hazâin reisiği de yapan Fâzıl Paşa, Mısır Hıdivliği kendisine verilmediği için Abdülaziz ve dönemin yöneticilerine karşı cephe alır. Çok varlıklı olan M. Fâzıl Paşa, bu amaçla yönetim muhaliflerini maddi açıdan destekler. Onların yurt dışına kaçmalarını ve burada gazeteler çıkararak, Osmanlı yönetimi aleyhinde yayın yapmalarını sağlar.

CEVAP D

Türk Basın Tarihi - I

23. Türk basın tarihi hakkında en esaslı araştırmalar Niyazi Berkes tarafından yapılmıştır.
- CEVAP C
24. Hürriyet Önderi Namık Kemal Tanzimat Dönemi'nin önemli aydınlarından, edebiyat dünyasında hürriyet şairi olarak tanınır. Şinasi ile tanıştıktan sonra düşünceleri daha çok siyasi ve toplumsal alana yönelir, şiirinin konusu değişir. 1865 yılında Şinasi, Paris'e gidince Namık Kemal Tasvir-i Efkâr gazetesini kendi başına devam ettirmeye çalışır.
- CEVAP D
25. Mithat Paşa'nın valiliğini yürüttüğü Tuna vilayeti Osmanlı'da çağdaş reformların ilk defa uygulandığı yer olmuştur. Tuna Gazetesi de taşrada çıkarılan ilk gazete kabul edilir.
- CEVAP C
26. İlk özel gazete Sultan Abdülmecit Dönemi'nde (Tanzimat Dönemi) çıkarılan Tercüman-ı Ahval'dir. Diğer seçeneklerdeki ifadeler doğrudur.
- CEVAP E
27. İlk mizah gazetesi Diyojen'dir. Bundan başka Terakki Eğlence, Asrın Eğlencesi, Letaif-i Asar, Şarivari, Çingiraklı Tatar, İbretnüâ-yı Âlem, Hayal, Latife, Şarivari Medeniyet, Tiyatro, Kahkaha çıkarılmıştır.
- CEVAP B
28. Şehzadeliği döneminde amcası Sultan Abdülaziz ile birlikte Mısır ve Avrupa seyahatine katılan Osmanlı Sultanı II. Abdülhamit'tir.
- CEVAP C
29. Meşrutiyet Dönemi'nin önde gelen gazetelerinden biri Tanin'dir. 1 Ağustos 1908'de yayımlanmaya başlayan gazete Tefik Fikret, Hüseyin Cahit Yalçın ve Hüseyin Kâzım Kadri tarafından çıkarılır. Kısa süre sonra Tefik Fikret ve Hüseyin Kâzım Kadri'nin ayrılması ile gazetenin yönetimi tamamen Hüseyin Cahit'e kalır. İttihat ve Terakki'nin yarı resmî yayın organı sayılan gazete birçok kez kapatılır.
- CEVAP D
30. Sırât-ı Müstakîm, Sebilü'r-Reşad, Beyanü'l Hak, Cerîde-i Sufiye, Cerîde-i İlmîye, El-Medâris II. Meşrutiyet Dönemi'nde ümmetçi anlayışa sahip dergi ve gazetelerdir. Batıcı dergiler arasında en tanınmışlardan biri hiç şüphesiz İçtihat'dır. Dr. Abdullah Cevdet'in kurduğu dergi önce Cenevre ve Kahire'de, daha sonraki yıllarda İstanbul'da yayımlanır.
- CEVAP A
31. Cerîde-i İlmîye: 1915-1922 yılları arasında aylık olarak yayımlanır. Şeyhülislamlık makamının resmî yayın organıdır. Savaşla ilgili fetvalar ve iradeler de dergide basılır. "Meşihât-i celîle-i İslamiye'nin Ceride-i Resmîyesi"dir. İlk sayısında medreselerin ıslahı üzerinde durulur. Şeyhülislamlık makamı ile ilgili haberler dergide yayımlanan yazılardır. Dergide şer'î mahkemeler ve medreselerle ilgili yazılara sıkça rastlanır.
- CEVAP B
32. Türk basınında yayımlanan ilk kadın dergisi, 1869 yılında Terakki gazetesinin 48 sayı çıkardığı Terakki-i Muhadderat ekidir. Dergide kadın eğitimi üzerine yazılar geniş yer alır. Kadınların dergiye gönderdiği mektuplara yer verilir. Batı dünyasında kadının yeri ve kadın hareketleri üzerine yazılmış makalelerin çevirileri de dergide yayımlanır.
- CEVAP D

Türk Basın Tarihi - II

1. Kadınların manevi dünyasını zenginleştirmek amacıyla 1914 yılında çıkarılan yayın organı Seyyale'dir.

CEVAP A

2. Süleyman Nazif ve Cenap Şahabettin'in çıkardığı ve zamanla Vilayet-i Şarkîye Cemiyetinin yayın organı olan gazete Hadîsat'tır.

CEVAP C

3. 8 Şubat 1919 günü Fransız Generali Franchet d'Esperey, Rumların teşvikiyle İstanbul'a Fatih'in girdiği surlardan, tıpkı Fatih Sultan Mehmet gibi beyaz bir at üzerinde girer. Ermeni ve Rumlar bu densiz generalı alkışlarla karşılar. İşte bu acı manzara Nazif'e "Kara Bir Gün" makalesini yazdırır. 9 Şubat 1919 tarihli Hadîsat gazetesinde yayımlanır.

CEVAP B

4. Millî Mücadele Dönemi'nde İstanbul basını ağırlıklı olarak iki gruba ayrılmış şekilde karşımıza çıkar. İlk grupta yer alanlar, ulusal hareketi destekleyen ve onu savunan gazetelerdir. Bunlar arasında İleri, Yeni Gün, Akşam ve Vakıf gazeteleri ilk sırada yer alır. Bu gazetelerde Anadolu ile ilgili haberler ilk sayfalarda yayımlanır. Özellikle, Mustafa Kemal'in halka duyurmak istediği haberleri yayımlayan İleri gazetesi, Millî Mücadele'nin İstanbul'daki sözcüsü konumundadır.

CEVAP E

5. İzmir'e Doğru: 16 Kasım 1919-27 Haziran 1920 tarihleri arasında Balıkesir'de yayımlanan gazete Kuvayimillîye'nin yayın organıdır. Savaş boyunca 72 sayı çıkarak halkın moralini ve maneviyatını güçlendiren yayınlar yapar.

CEVAP E

6. Mustafa Kemal Atatürk'ün "Benim fikirlerimin babası" dediği Türk aydını Ziya Gökalp'tir.

CEVAP C

7. Yunus Nadi Mustafa Kemal Samsun'a çıktıktan sonra onun yanında bulunmuş, çıkardığı Yeni Gün gazetesiyle Mustafa Kemal hareketine destek vermiş, Anadolu Ajansı'nın kuruluşunda yer almış ünlü gazetecidir.

CEVAP A

8. 1932 - 1935 yılları arasında yayımlanan Kadro dergisi, inkılapların teorisyenliğini yapan kişiler tarafından çıkarılmaktadır. İsmet İnönü'nün de yazılarının yayımlandığı dergide Ş. Süreyya Aydemir, V. Nedim Tör, İ. Hüsrev Tökin, B. Asaf Belge, M. Şevki Yazman, Y. Kadri Karaosmanoğlu gibi yazarlar yer almaktadır. Türkiye'de disiplinli, otoriter ve kendi ilkelerini belirlemiş devletçi bir yönetimin oluşması dergi tarafından desteklenmektedir. Parti içinden ve basından gelen sert eleştiriler üzerine Kadro kısa zaman sonra kapatılır.

CEVAP D

9. Baskı makinesi Osmanlı ülkesinde ilk önce azınlıklar tarafından kullanıldı. İspanyol zulmünden kaçan ve Osmanlı ülkesine gelen Museviler 1492 yılında yanlarında matbaa makineleri getirerek bu keşiften yararlandılar. Bu yıllarda devletin başında II. Bayezit bulunmaktaydı.

CEVAP A

10. Hattat: Özel olarak hazırlanmış ve kesilmiş kâğıt kalem kullanarak Arap harfleriyle güzel yazı yazan ve yazma işine estetik boyut kazandıran insanlar. Müstensih: Bir kitabı veya belgeyi el yazısı yoluyla aynen kopya eden, çoğaltan kişi. Devatçı: Divit takımı kullanarak yazıları çoğaltan kişi, kâtip. Sarayda veya dairelerde yazı takımlarına bakan görevli. Devâtdâr diye de adlandırılmaktadır. Mürettip ise dizgicidir.

CEVAP B

Türk Basın Tarihi - II

11. Türk gazeteciliği veya Tanzimat Dönemi basını denilince akla ilk gelmesi gereken kişi şüphesiz İbrahim Şinasi'dir. İlk gazeteci, ilk tiyatro yazarı, ilk bilimsel derleyici olması yanında ilk ideolojik şiirlerin şairi olarak da bilinir.
- CEVAP C
12. Rusya'dan gelen zararlı yayınların etkisini azaltmak için 1867 yılında Erzurum'da Envâr-ı Şarkıyye adlı gazete çıkarılmaya başlanır. Bu gazete aynı zamanda Anadolu'da yayımlanan ilk Türkçe gazetedir.
- CEVAP C
13. Vekay-i Tıbbiye Tanzimat Dönemi'nde yayın hayatına başlayan ilk özel dergidir. Beyânü'l-hak (1908), Sırât-ı Müstakîm (1908), Resimli Kitab (1908), Şehbâl (1909), Cerîde-i Süşyye (1910), Genç Kalemler (1911), Donanma (1914) ve Yeni Mecmua (1917) II. Meşrutiyet Dönemi'nin tanınmış dergileri arasında yer alır
- CEVAP E
14. İttihat ve Terakki'ye yakın olan Tanin ve Yeni Gazete 1908 yılında yayın hayatına başlar. İttihat ve Terakki muhalifiğiyle bilinen Hukûk-ı Umûmiyye (1908), Serbestî (1908), Sadâ-yı Millet (1909), Volkan (1908) gibi gazeteler yayımlanır.
- CEVAP A
15. 1 Ağustos 1908'de yayımlanmaya başlayan Tanin Gazetesi Tefîk Fikret, Hüseyin Cahit Yalçın ve Hüseyin Kâzım Kadri tarafından çıkarılır. İttihat ve Terakki'nin yarı resmî yayın organı sayılan gazete birçok kez kapatılır. Hüseyin Cahit, mücadeleci ve muhalefetten yılmayan bir gazetecidir. Gazete her seferinde farklı bir adla çıkar ve yayınına devam eder. Tanin gazetesi kapatıldığı dönemlerde bir süre Cenin, Renin, Senin ve Hak gibi adlarla yayınına sürdürür.
- CEVAP D
16. Sırât-ı Müstakîm adı ile yayımlanan dergi ahlaki, dinî, edebî, ilmî ve siyasi konuları ele alır. İslamcı hareketin en önemli yayın organıdır. İlk sayısı 14 Ağustos 1908'de yayımlanır. Ebu'l-Ula Zeynelabidin ile Eşref Edip (Fergan) tarafından kurulan derginin başyazarı Mehmet Âkif (Ersoy)'tir.
- CEVAP A
17. İştirak sosyalist fikirlere sahip yayın organıdır. Türkçüler başta Bilgi Mecmuası olmak üzere, Türk Yurdu, Genç Kalemler, Türk Derneği, Yeni Mecmua, Türk Sözü gibi yayınlar çıkarmıştır.
- CEVAP E
18. Halka Doğru, dayanışmacı anlayışa sahip Türkçü yazarların çıkardığı gazetedir. Bilinen ilk sosyalist yayın, 1908 yılında İzmir'de Boykotaj Cemiyetinin yayımladığı haftalık Gave gazetesidir. Diğer bir sosyalist yayın da 1909 yılında Selanik'te yayımlanan Amele gazetesidir. Sosyalizm hareketinin öncüsü sayılan Osmanlı Sosyalist Fırkası, İstanbul'da büyük yankı uyandıran ilk solcu gazetesini "İştirak" yayımlamaya başlar. Hüseyin Hilmi tarafından 26 Şubat 1910'da yayımlanmaya başlayan İştirak gazetesini haftalık yayın yapar. İştirak'te maddecî düşünce ve Darwinist fikirlere sıkça yer verilir. Sosyalist, İnsaniyet, Medeniyet ve İdrak dönemin diğer sosyalist yayınlarından bazılarıdır.
- CEVAP A
19. Türk basınında yayımlanan ilk kadın dergisi, 1869 yılında Terakki gazetesinin 48 sayı çıkardığı Terakki-i Muhadderat ekidir. II. Meşrutiyet Dönemi'ne geldiğinde ise basında kadınlarla ilgili yayınların oldukça fazla olduğu görülür. Âlem-i Nisvan (1906-1910), Kadın Duygusu (1913), Kadınlar Âlemi (1914), Seyyâle (1914), Genç Kadın (1918) gibi kadın yayınları mevcuttur. Düstur kadınlarla yönelik yayın değildir.
- CEVAP C

Türk Basın Tarihi - II

20. Tarihteki ilk haber ajansı, Charles-Louis Havas tarafından kurulan Havas Ajansıdır. 1832 yılında Fransız ilancılık şirketi olarak kurulur, 1835 yılında haber ajansına dönüşür. 1944 yılında Agence France Presse (AFP) adını alan kuruluş hâlen dünyanı n en yaygın ağı sahip ajanslarından biridir.

CEVAP D

21. Sebilürreşad; 1908 yılında Eşref Edip ve Mehmet Akif tarafından çıkarılan İslamcı düşüncüyü destekleyen dergidir. İstanbul'un işgal edilmesi ve sansürün yoğunlaşması üzerine Kastamonu'da çıkarılır ve Millî Mücadele'yi destekler. Daha sonra Ankara ve Kayseri'de yayımlanır.

CEVAP B

22. İkinci Dünya Savaşı tehlikesi karşısında Türkiye ve Almanya arasında imzalanan saldırmazlık anlaşması ile Sovyetlere karşı siyasi bir cephe elde edilmiş sayılır. Bu ortam içinde çok sayıda milliyetçi dergi yayın hayatına atılır. Bunlar arasında Bozkurt, Gök-Börü, Çınaraltı, Ergenekon, Orhun gibi radikal milliyetçi dergiler yanında Millet, Türk Yurdu, Çığır gibi milliyetçi yayınları saymak mümkündür. Bunların karşısında ise Yurt ve Dünya, Adımlar, Yürüyüş, Yeni Edebiyat gibi sol görüşlü dergiler yer almaktadır.

CEVAP C

23. Round and Round 25 Kasım 1946'da ilk sayısı çıkarılan Marko Paşa adlı mizah dergisinde, Aziz Nesin, Sabahattin Ali, Rıfat Ilgaz gibi genç yazarlar Türkiye - ABD ilişkilerini, karaborsayı ve antidemokratik kanunları şiddetle eleştirirler. Birkaç kez kapanan dergi Merhum Paşa, Bizim Paşa, Ali Baba, Öküz Mehmed Paşa, Yedi-Sekiz Hasan Paşa vs. gibi isimler altında yayınıni sürdürmeye çalışır. Ancak yazarları sürekli kovuşturmaya uğrar ve mahkûm edilir. Bunun gibi 1946 yılının sonuna doğru Sendika, Ses, Nor Or, Gün, Yığın ve Dost adlı süreli yayınlar sol içerikleri, Büyük Doğu dergisi ise irticai yayınlarından dolayı yasaklanır.

CEVAP C

24. Round and Round 27 Mayıs sonrasındaki özgürleşme ve çoğulculuşma atmosferi, siyasi akımların kendi seslerini özellikle dergiler aracılığıyla yükseltmelerine yararmıştır. Siyasi yelpazenin sol kanadında, bu tür dergiler arasında en öne çıkanı Yön olur. Sosyal Adalet, Türk Solu, Ant, Aydınlık, Sosyalist, Devrim ve Emek de farklı sol düşünce dergileridir. Sağ kanadın temsilcileri ise Türk Düşüncesi, Hareket, Toprak gibi dergilerdir.

CEVAP E